

VALORILE INSTITUȚIEI PUBLICE AUDIOVIZUALE – ÎNTRE MODEL ȘI REALIZARE

PUBLIC BROADCASTING VALUES - BETWEEN PRINCIPLE AND PRACTICE

Boris PARFENTIEV,

*doctor în istorie, conferențiar universitar
Universitatea de Stat din Moldova*

ORCID: 0000-0003-3531-9102

boris.parfentiev@usm.md

Summary

Public broadcasting operates within a framework defined by both European and national legislation, which establishes its mission, principles, and core values. Among the fundamental principles are autonomy, editorial independence, commitment to public service, transparency, pluralism of opinion, non-discrimination, promotion of public debate, social responsibility, and universal access to information. These values are designed to ensure that public broadcasters serve the interests of society as a whole, rather than political or commercial agendas.

This study examines the extent to which the management of the public company Tel-radio-Moldova—and in particular its television branch, TV Moldova 1—adheres to these fundamental principles. By comparing the institutional model prescribed by law with the realities of daily practice, the analysis aims to reveal how effectively the broadcaster fulfills its role as a genuine public service media institution.

Keywords: *public broadcasting institution, principles of activity, normative acts, pluralism, impartiality, debate forum*

Valorile instituției publice audiovizuale se regăsesc într-un set solid de acte normative oficiale. Instrumentul legislativ cheie îl constituie Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene. Politica audiovizuală a UE este fundamentată pe articolele 167 și 173 din acest tratat [8]. Un suport temeinic pentru producătorii de televiziune și radio îl constituie Codul serviciilor media audiovizuale. În mod expres, la reglementarea activității instituțiilor publice a audiovizualului se referă Recomandările Consiliului Europei către statele membre (amintim, că Republica Moldova este parte a Consiliului Europei începând cu anul 1995), documente cu privire în special la activitatea serviciilor publice de teleradiodifuziune [1,2,3,4,5], la care ne vom oferi în rândurile ce vor urma. Însă, în opinia noastră, cea mai laconică definiție a audiovizualului public este expusă în „Modelul de lege a serviciului public al audiovizualului”, lucrare semnată de Dr. **W. Rumphorst** (Serviciul legal al Uniunii Europene de Radiodifuziune – UER): „*Serviciul public al audiovizualului este audiovizualul creat pentru public, finanțat de către public,*

controlat de public” [7, p.4]. O altă afirmație din aceeași sursă: *”Dacă serviciul public al audiovizualului este creat pentru public, pentru întreaga populație, urmează că el nu este creat pentru guvern, parlament sau președinte, pentru un partid politic sau biserică, sau pentru oricare alt grup de interes (privat) sau pentru acționari. El trebuie să fie independent față de toate aceste elemente, servind „doar” intereselor populației, indivizilor ca cetățeni*” [7, p.9]. Or, instituția publică a audiovizualului este o instituție destinată tuturor categoriilor de spectatori, prin politicile sale editoriale difuzează liber o informație obiectivă și pluralistă, are funcția de a fi un factor de coeziune socială și de integrare a tuturor indivizilor, grupurilor și comunităților, devenind un coagulant al societății.

O instituție publică a audiovizualului adună în programele sale toate genurile de emisie pentru ca toți membrii societății să poată recepționa emisiuni în corespundere cu propriile interese, oferă un spectru larg de programe ce oglindesc cele mai importante aspecte ale vieții societății, asigură, fie prin prezența directă la emisiune, fie prin sistemul interactiv, fie prin alte metode, participarea cetățeanului la dezbaterile ce-l interesează.

În Recomandările Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei „Cu privire la garantarea independenței serviciului public de radiodifuziune” (1996) se stipulează că serviciile publice ale audiovizualului *„trebuie să ofere în domeniul informației, educației, culturii și al divertismentelor un avantaj de programe, care să reflecte diversitatea societății și opinia diferitelor grupuri politice, sociale și culturale, inclusiv minoritare, și să ofere o platformă de discuție în serviciul unei reale democrații”*. De asemenea *„... serviciul public este deschis exprimării pluraliste a punctelor de vedere, a opiniilor și culturilor”* [2].

O radioteleviziune publică este în slujba intereselor tuturor cetățenilor țării, este o garanție a echilibrului în societate, a sănătății morale, culturale și politice a unui popor. Miniștrii statelor participante la cea de-a patra Conferința Ministerială Europeană „Cu privire la politica comunicațiilor de masă” (Praga, 1994) au decis ca în fiecare din statele-membre ale Consiliului Europei *„să fie asigurat cel puțin un serviciu public de bază, care include informații și programe educative, culturale și de divertisment, un serviciu public variat și accesibil tuturor membrilor societății”* [3].

Dacă ne vom referi la misiunile unei radioteleviziuni publice, ele derivă din importanța informării obiective, echidistante și imparțiale a societății în spiritul valorilor democratice. Importantă este și ocrotirea diversității culturale, etnice și religioase a societății. Politicile editoriale ale unei radioteleviziuni publice reflectă diversitatea spectrului politic din întreaga societate, demonstrând un comportament echidistant. Este inadmisibilă difuzarea mesajelor politice destabilizatoare, extremiste, chemările la încălcarea ordinii constituționale, la șovinism, xenofobie, discriminare rasială.

Referitor la oferta de program a unei instituții publice – programul radioteleviziunii publice cuprinde toate tipurile de mesaj – emisiuni de actualități, publicistice, artistice – pentru a satisface preferințele diverse ale publicului larg. Deci, este vorba de politici editoriale ale unui canal de tip generalist, care adună știri, reportaje din actualitatea la zi, anchete, dezbateri, talk-show-uri, filme animate, documentare, artistice, spectacole muzicale, de teatru, emisiuni pentru copii, concursuri, sport etc.

Practica instituțiilor publice europene ne convinge că este important de a găsi acel numitor comun al mării varietăți de gusturi, preferințe, niveluri de cultură, categorii so-

ciale, profesionale, de vârstă, pregătire, educație, tradiții etc. Ar fi naiv să credem că un program de emisiuni i-ar putea mulțumi pe toți, dar ar trebui să se aspire la condiția ca fiecare din categoriile de spectatori amintite mai sus (și încă multe altele) să găsească în programul zilei unei televiziuni publice ceva pentru sine. Altfel spus, se cer programate mesaje de comunicare nu numai cu elita intelectuală a societății sau cu specialiști din diferite domenii, ci, în primul rând, cu marele public, numit la noi și „telespectator de rând”.

Serviciul public al audiovizualului cere a fi creat un mecanism complex de informare, de culturalizare, de educație și divertisment.

Conceptele democrației, drepturilor omului și liberei circulații a informației și a ideilor sunt în mod indispensabil legate de noțiunea de serviciu public de radiodifuziune. De asemenea, este recunoscut următorul fapt - cauza pluralismului este bine servită anume de existența organismelor de radiodifuziune finanțate din fonduri publice și cu vocație necomercială a căror rațiune rezidă în furnizarea programelor diversificate și de calitate, precum și în prezentarea actualității în mod precis și imparțial [4].

Instituțiile media publice diseminează o gamă nelimitată de opinii care permite cetățenilor să beneficieze de pe urma lor și să participe la emisiuni și la crearea acestora. Cercetătorul englez **James Curran** consideră mass-media de serviciu public drept: „o cerință vitală a unei societăți deschise, tolerante și energice în care marile dogme și micile conformisme de tot felul sunt controlate și în care, datorită existenței unei pluralități naturale a canalelor de comunicare, indivizi și grupuri diferite își pot exprima deschis solidaritatea cu (sau opoziția față de) preferințele și antipatiile, propunerile, gusturile și idealurile altor cetățeni” [6, p.244].

Consiliul Europei (Conferința Ministerială de la Praga, 1994) a identificat un set de particularități care fac să deosebească un serviciu public de televiziune de cel comercial sau de cel de stat. Exigențele față de serviciul public:

- *de a fi, prin programele sale, un punct de referință pentru toți membrii publicului un factor de coeziune socială, precum și de integrare a tuturor indivizilor, grupurilor și comunităților. Serviciul public trebuie să respingă orice discriminare culturală, sexuală, religioasă sau rasială și orice formă de secesiune socială;*
- *de a fi un forum de dezbateri în public unde poate fi exprimat un spectru cât se poate de larg de opinii și viziuni;*
- *de a difuza informații și comentarii imparțiale și independente;*
- *de a stabili programe pluraliste, inovatoare și variate care să întrunească standarde înalte de profesionalism, norme etice și de calitate și de a nu sacrifica acest obiectiv forțelor pieței;*
- *de a dezvolta structura grilei de programe și servicii care să prezinte interes pentru publicul larg, fiind în același timp receptivi la necesitățile grupurilor minoritare;*
- *de a reflecta diferitele idei și convingeri din societate, în vederea consolidării înțelegerii reciproce și toleranței și de a promova relații intercomunitare în societățile plurietnice și multiculturale;*
- *de a contribui activ prin programele sale la o mai bună cunoaștere și la aprecierea diversității patrimoniului cultural național și european;*

- *de a se asigura că programele pe care le oferă conțin o proporție semnificativă de producții originale, în special producții lung-metraje, dramatice, alte opere de creație și de a veghea asupra necesității de a recurge la producătorii independenți și de a coopera cu sectorul cinematografic;*
- *de a extinde alegerea de care dispun telespectatorii și ascultătorii, oferind servicii de programe care nu sunt furnizate de radiodifuzorii comerciali [1].*

O altă particularitate a unui difuzor public este garantarea egalității de acces a partidelor politice la canalul de televiziune, în special în timpul campaniilor electorale, - cerință expusă și în Recomandarea Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei din 11 septembrie 1996. Chintesența acestei recomandări rezidă în importanța ce se atribuie garantării egalității de acces al partidelor politice la mijloacele de comunicare în masă, în general, și la emisiunile organismelor de radiodifuziune de serviciu public, în special, în timpul campaniilor electorale. Această egalitate de acces nu presupune în mod obligatoriu ca un timp de antenă de o durată egală să fie acordat tuturor formațiunilor politice, fără a se lua în considerare reprezentarea lor. Ea presupune totuși ca un timp de antenă suficient să fie acordat diferitelor formațiuni politice pentru a le permite să își prezinte programul.

Cele expuse în primele pagini ale consemnărilor noastre însumează particularitățile esențiale ale funcționării audiovizualului public. Dar care este situația reală la capitolul – respectarea rigorilor expuse? Ne vom referi în special la practica de activitate a instituției publice TV Moldova 1 din ultimii cinci ani.

La 11 iulie 2021 în Republica Moldova s-au desfășurat alegeri parlamentare anticipate, în care Partidul Acțiune și Solidaritate a obținut majoritatea în Parlament cu 63 de mandate. Este cazul să amintim, că în Programul electoral al partidului cu deviza ”Pornim vremuri bune”, subcapitolul „Mass-media liberă”, se promitea ”*Asigurarea independenței totale față de guvernare a Companiei Publice „Teleradio-Moldova” și luarea măsurilor care să excludă subordonarea politică a acesteia*”[15]. Însă, realitățile s-au dovedit a fi altele. Deja peste câteva luni, noua majoritate parlamentară a modificat legislația în așa mod, ca Teleradio-Moldova și Consiliul Audiovizualului să treacă sub control parlamentar. Au fost introduse amendamente la Codul serviciilor media audiovizuale, în rezultatul cărora ambele Consilii erau obligate să prezinte Parlamentului rapoarte anuale privind activitățile sale, și dacă din careva motive Parlamentul nu le va aproba, toți membrii acestor organisme de supraveghere vor fi demiși. O altă schimbare ținea de componența Consiliului de supraveghere și dezvoltare, care s-a redus la șapte persoane, membrii căruia erau propuși în următoarea proporție – trei de la Parlament, câte unul de la Președinție și Guvern și doi de la societatea civilă și ONG-uri, ceea ce în realitate însemna o majoritate de la partidul de guvernământ.

Încă la etapa dezbaterilor, în cadrul consultărilor asupra amendamentelor la Codul serviciilor media audiovizuale, elaborate de PAS, șapte ONG-uri printre care Centrul de investigații jurnalistice, Asociația presei independente, RISE Moldova au ieșit cu o declarație, în care au supus criticii inovațiile, amintind de practica anilor trecuți, când parlamentului, președintelui și guvernului le-au fost transmise atribuțiile de numire și revocare a conducerii TRM, care s-a soldat cu subordonarea totală a televiziunii publice forțelor politice de la guvernare. În opinia autorilor petiției, “*televiziunea publică își*

poate îndeplini misiunea numai dacă autoritățile renunța la instrumentele de influență, pe care le pot utiliza pentru a-și promova interesele”[9]. Experții au semnalat că noile prevederi vor permite oricărei majorități parlamentare să-și supună Consiliul Audiovizualului și Consiliul de supraveghere și dezvoltare al Companiei Teleradio-Moldova în cazul în care vor constata că activitatea lor este „defectuoasă” sau „necorespunzătoare”. Dar această declarație a fost lăsată fără atenție. De altfel, ca și cele afirmate de mai mulți experți în media la consultările publice din parlament la 26 octombrie 2021, când proiectul propus de majoritatea parlamentară, care presupunea inclusiv readucerea Companiei „Teleradio-Moldova” (TRM) sub control parlamentar și simplificarea procedurii de demitere a membrilor Consiliului Audiovizualului (CA), a fost deja votat în prima lectură.

Expertul media, **Eugeniu Rîbca**, afirma că astfel se sare dintr-o extremă în alta – de la inamovibilitatea excesivă a membrilor CA, la posibilitatea demiterii *in corpore* a acestora. „*Acest Consiliu, pe alocuri, a devenit o feudă – fac ce vreau pentru că suntem inamovibili. Noi mergem acum pe ideea unei responsabilizări care echivalează cu un control excesiv*”, spunea Eugeniu Rîbca.

Și directorul executiv al Asociației Presei Independente (API), **Petru Macovei**, și-a exprimat părerea că actuala redacție a Codului serviciilor media audiovizuale este bună, dar problema este că cei care ajung în componența CA, dar și în Consiliul de Supraveghere al TRM, nu respectă legea, ci indicațiile de la partid. „*Consiliul de Supraveghere trebuie să rămână reprezentativ pentru societatea civilă. Televiziunea publică nu este televiziunea celor care dețin puterea politică, ci a publicului (...) Marea provocare de care vă veți ciocni ca partid de guvernământ va fi să încercați să faceți alt gen de selecție decât s-a făcut până acum. Dacă o să numiți persoane obediente, o să demolați orice încredere în posibilitatea reformării audiovizualului*”, avertiza Petru Macovei.

Asupra intențiilor PAS de a modifica Codul Audiovizualului s-a pronunțat și fostul președinte al Curții Constituționale, **Alexandru Tănase**, care sugera că, în situația când există o majoritate dominantă monocoloră și o opoziție parlamentară și extraparlamentară quasi-inexistentă, nu-i greu de presupus în ce va degenera acest „control parlamentar”. „*Din moment ce scopul modificărilor în lege, potrivit dlui deputat este lupta cu „cloaca propagandistică”, înseamnă că așa-numita reformă va presupune intervenții în politica editorială... În acest context, ar fi bine să se cunoască care este întinderea legală a controlului parlamentar. Controlul parlamentar nu presupune nici management și nici intervenția în activitatea altor instituții. Astfel, controlul parlamentar se exercită prin controlul asupra executării legilor, care se realizează prin următoarele instrumente: informarea deputaților prin întrebările și interpelările pe care deputații le pot adresa membrilor Guvernului; anchete parlamentare; introducerea moțiunilor simple și de cenzură. Legea nu oferă deputaților alte instrumente*” [11].

Dar care a fost reacția instituțiilor europene la modificările propuse de majoritatea parlamentară? Reprezentanta OSCE pentru libertatea presei, **Teresa Ribeiro**, a criticat modificările care au readus Teleradio-Moldova (TRM) sub control parlamentar și a recomandat autorităților Republicii Moldova să revizuiască modificările operate la Codul serviciilor media audiovizuale prin care TRM a revenit sub control parlamentar și a fost instituit un nou mecanism de responsabilizare a Consiliului Audiovizualului (CA).

Printre altele, se recomandă abrogarea amendamentelor care supun directorul general al TRM alegerii politice a Parlamentului, inclusiv deciziile privind numirea acestuia, evaluarea performanței și demiterea sa. „*Controlul parlamentar înlocuiește controlul asupra acestor aspecte, efectuat anterior de Consiliul de supraveghere și dezvoltare (CSD) al TRM*”, se arată în document. Expertul OSCE recomandă și introducerea unor criterii mai clare și explicite pentru membrii CSD, „*pentru a proteja în mod corespunzător profesionalismul și expertiza Consiliului de supraveghere și dezvoltare al TRM*”. De asemenea, expertul recomandă modificarea legii, prin sporirea garanțiilor că procesul de numire și alegere a membrilor Consiliului de supraveghere și dezvoltare al TRM se desfășoară într-o manieră transparentă și echitabilă, inclusiv prin evitarea faptului ca adoptarea deciziilor finale în acest domeniu să fie în mâinile majorității parlamentare în exercițiu.

În context, reprezentanta OSCE pentru libertatea presei a subliniat importanța independenței acestor instituții publice. „*Funcționarea serviciului public de radiodifuziune din Republica Moldova și a autorităților de reglementare a mass-media audiovizuală trebuie să fie asigurată în așa fel încât legislația să protejeze aceste instituții împotriva oricărei potențiale interferențe politice și influențe a partidului sau coaliției politice dominante, permițând astfel o pluralitate de voci*”, a spus Teresa Ribeiro. „*Facem apel la autorități să revizuiască cadrul legal ce vizează libertatea audiovizualului, pentru a asigura respectarea deplină a acestuia în conformitate cu standardele internaționale privind drepturile omului și cu angajamentele OSCE*” [10].

La rândul său, Uniunea europeană a radiodifuzorilor (UER) și-a exprimat și ea îngrijorările pe seama amendamentelor propuse la Codul serviciilor media audiovizuale. **Noelle Curran**, directorul general UER, a adresat o scrisoare deschisă doamnei Liliana Nicolaescu-Onofrei, președinta comisiei parlamentare pentru cultură, educație, cercetare, tineret, sport și mass-media. În scrisoarea sa, directorul general al Uniunii europene a radiodifuzorilor scrie următoarele: „*Eu scriu pentru a-mi exprima îngrijorarea cu privire la proiectul de lege privind introducerea amendamentelor la Codul serviciilor media audiovizuale (nr.174/2018), care în opinia noastră poate avea urmări politice. În special, subordonarea organelor de conducere și control ale TRM și imixtiunea directă în politica redacțională a Companiei. Ne îngrijorează și timpul foarte scurt, oferit dezbaterilor publice pe marginea acestor schimbări importante în cadrul legal și lipsa evidentă a consultărilor necesare!*”[9]

În 2022 o decizie a Consiliului Europei (CoE) pe marginea unei hotărâri CEDO neexecutată definitiv de Republica Moldova (este vorba de hotărârea pe **cauza Manole și alții contra Moldovei**, examinarea căreia a trecut într-o procedură avansată la Strasbourg pune presiune pe autoritățile de la Chișinău să revizuiască modificările din toamna anului trecut la Codul serviciilor media audiovizuale, care au readus furnizorul public de servicii media sub control parlamentar și au intervenit peste mecanismele ce garantau independența Consiliului Audiovizualului și a Teleradio-Moldova. Asta după ce Centrul pentru Jurnalism Independent a expediat Comitetului de Miniștri al CoE o comunicare în care a bătut alarma. Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei (CMCE) a decis să consolideze monitorizarea Republicii Moldova. Și motivul care a condus la această decizie este modificarea în 2021 a legislației în domeniul audiovizualului și transferul organizației publice Teleradio-Moldova (TRM) sub control politic.

Iar președintele parlamentului **Igor Grosu** în studioul programului Prime Time de pe canalul PrimeTV, la 9 noiembrie 2021, afirma că asigurarea controlului parlamentar asupra televiziunii și radioului public este în conformitate cu experiența europeană [12]. În situația creată, după introducerea modificărilor referitoare la activitatea instituțiilor publice audiovizuale din Republica Moldova, afirmațiile despre respectarea principiilor de activitate a mass-media de serviciu public sunt dubioase, deoarece este încălcată *independența editorială*, care presupune o realitate în care nici o autoritate externă, publică sau privată, nu poate interveni în funcționarea instituției. Gestiunea cotidiană, precum și responsabilitatea editorială la elaborarea conținuturilor publicației sau postului de radio, de televiziune trebuie să țină în exclusivitate de însăși instituția mediatică. De asemenea, nu este respectată *autonomia instituțională*, care reprezintă capacitatea unei instituții de a lua decizii și de a-și gestiona propriile afaceri, incluzând aspecte organizatorice, administrative, financiare și de resurse umane, în mediul unui cadru legal.

Un alt element cheie care stă la baza misiunii tradiționale de serviciu public, este că instituția publică audiovizuală constituie *„un forum pentru discuții publice pluraliste și un mijloc de promovare a unei participări democratice mai largi a indivizilor”*[1]. Acest principiu îl găsim notificat și în Caietele de sarcini ale Companiei Teleradio-Moldova în toți anii de după 2020, dar dacă vom studia Rapoartele anuale de activitate, sintagma „discuții publice pluraliste” lipsește în dările de seamă. Există subdiviziunea intitulată Departamentul Știri și Dezbateri cu ciclurile de emisiuni „Unghiul de vedere”, „Context”, „Scanner” de analiză politică, dar ele nu sunt dezbateri publice pluraliste, deoarece lipsesc dispute în contradictoriu asupra unor chestiuni de principiu. Și asta se întâmplă din cauza că nu sunt invitați reprezentanți ai partidelor de opoziție și a celor extraparlamentare. În ultimii patru ani în mass-media și rețelele de socializare vom găsi zeci de plângeri ale forțelor politice („Partidul Social-Democrat European” (PSDE, președinte – Tudor Ulianoschi), Partidul Socialiștilor (PSRM, lider – Igor Dodon); Partidul „Dezvoltarea și Unirea Moldovei” (PDCM, lider – Ion Chicu); Partidul „Inima Moldovei” (lider – Irina Vlah); Partidul „Viitorul Moldovei” (lider – Vasile Tarlev) ș.a.) că le este îngreunat accesul la televiziunea publică Moldova 1. O definiție a noțiunii dezbateri evocă următoarele - este o discuție în care două sau mai multe părți cu puncte de vedere opuse, analizează un subiect, își expun ideile și își apără opiniile într-un mod structurat. Sunt prezentate argumente și contraargumente, care urmăresc convingerea publicului sau atingerea unei decizii. Scopul dezbaterii este de a explora diverse perspective, de a analiza critic informațiile și de a înțelege mai bine avantajele și dezavantajele unei probleme. Or, așa emisiuni de dezbateri lipsesc în grila de emisii a TV Moldova 1.

Un alt principiu al activității serviciului public, care se cere respectat - *„trebuie să se promoveze o mai bună înțelegere între popoare și să contribuie la dialogul intercultural și interreligios”* [5]. Compania Teleradio-Moldova, în cadrul dezbaterilor electorale de la alegerile locale generale din 2023, conform unui regulament intern, adică elaborat de managementul/conducerea instituției, prin intermediul moderatorului dezbaterii le-a interzis candidaților la funcția de primar al Chișinăului **Diana Caraman** și **Ala Popova** să vorbească în limba rusă, ceea ce a trezit nemulțumiri în rândul vorbitorilor de rusă. Potrivit datelor oficiale, 25% dintre locuitorii Chișinăului vorbesc preponderent în limba rusă și așa întâmplări nu contribuie la relațiile dintre etnii. În reacție, Ala Popova, candi-

data partidului „Patrioții Moldovei” la funcția de primar de Chișinău, a criticat Compania Teleradio-Moldova pentru decizia de a închide microfonul candidaților care doresc să vorbească în limba rusă. *„Aceste acțiuni duc la ură etnică. (...) Și vorbesc atât de dulce despre prosperitate și unire și, în același timp, încalcă cu îndrăzneală drepturile cetățenilor care plătesc impozite și taxe, datorită cărora există postul de televiziune și radio Moldova 1* [13].

Președinta **Maia Sandu** și-a anunțat dezacordul față de decizia conducerii Companiei publice Teleradio-Moldova de a interzice dezbaterile electorale în limba rusă. *„Cred că este o decizie greșită să nu-i permită vorbitorului să vorbească rusă, deși ea a manifestat lipsă de respect, pentru că știe limba română. Dar este greșit să se intervină în acest fel. Nu știu dacă acest lucru este menționat în regulament. Dacă da, atunci reglementările trebuie schimbate. Avem vorbitori de rusă, iar aceștia ar trebui să aibă acces la conținut în limba rusă”*, a spus Maia Sandu în timpul unei transmisiuni pe internet [14]. Vom observa că regulamentul intern de organizare a dezbaterilor a rămas neschimbat și în cadrul alegerilor parlamentare din 2025, chiar dacă președinta și-a anunțat dezacordul față de decizia conducerii companiei publice Teleradio-Moldova de a interzice dezbaterile electorale în limba rusă, indemnul de a modifica regulamentul fiind neglijat. În cazul dat se mai încalcă o rigoare a activității instituției publice audiovizuale. Recomandarea CM/Rec(2007)3 a Comitetului de Miniștri a Consiliului Europei către statele membre privind misiunea furnizorului public de servicii media în societatea informațională stipulează *să se asigure că accesul universal la mass-media de serviciu public este oferit tuturor persoanelor și grupurilor sociale, inclusiv grupurilor minoritare și defavorizate, printr-o gamă largă de mijloace tehnologice* [5].

O altă valoare a instituției publice audiovizuale prevede producția și difuzarea de conținut divers, de o varietate tematică, care ar satisface interesele diferitelor categorii de spectatori. Principiul *diversității tematicice* se regăsește și în Direcțiile strategice de dezvoltare anii 2017 – 2022. În Direcțiile strategice de dezvoltare a IP Compania „Teleradio-Moldova” pentru anii 2023-2028, la capitolul Scopuri și obiective se specifică: *„Creștem calitatea și diversitatea produselor TRM”*. Și tot la acest capitol se menționează necesitatea *„utilizării datelor de audiență și sociologice (pe categorii de public) pentru dezvoltarea ofertei de programe a TRM”*. Dar care este tabloul real la diversitatea tematică? Barometrele opiniei publice efectuate de Institutul de Politici Publice în anii 2022 – 2024 [16] la întrebarea „Care sunt cele mai importante probleme ce trebuie rezolvate în Republica Moldova?” specifică următoarele îngrijorări. Anul 2022:

- Dezvoltarea economică, menționată de 62,3% din cei chestionați;
- Ridicarea nivelului de trai (sărăcia, prețurile, șomajul) – 60,5%
- Lupta împotriva corupției – 38,8%;
- Asigurarea păcii și înțelegerii între oameni – 33,5%;
- Consolidarea ordinii în țară (criminalitatea, infracțiunile) – 32%;

Analiza Raportului de activitate al Companiei „Teleradio-Moldova” pentru anul 2022, compartimentul TV Moldova 1, ne arată, că alte teme au fost în centrul atenției televiziunii publice. Nu punem la îndoială importanța altor teme, cum ar fi situația pandemică, războiul din Ucraina, gestionarea crizei de refugiați, dar neglijarea problemelor economice, a sărăciei, prețurilor crescânde, ne vorbește despre o prezentare neechilibrată

tă și asimetrică a realității și, ca urmare, duce la distorsionarea ei. Și din Barometrele 2023, 2024 rezultă că lucrurile care îi preocupă pe cei chestionați, se referă la recesiunea economică din țară, la prețuri, sărăcie, corupție, șomaj, războiul din zonă. Cu excepția temei războiului din Ucraina, celelalte aspecte enunțate rămân în afara grilei de emisie și au fost doar ocazional elucidate, ceea ce creează impresia că managementul de vârf al Companiei, numit de partidul de la guvernare, nu dorește să deterioreze imaginea angajatorului.

În încheiere vom rezuma: Compania publică Teleradio-Moldova și după două decenii de activitate sub sigla de serviciu public, nu intrunește toate rigorile prevăzute de statutul ce i se atribuie. Urmează ca exigențele expuse într-un șir de acte ale Consiliului Europei, la care am făcut referire, în Codul serviciilor media audiovizuale, elementele cheie care stau la baza misiunii tradiționale de serviciu public, să fie însușite și urmate întocmai, în conformitate cu legislația europeană, pentru a corespunde imperativelor unei instituții publice audiovizuale.

Referințe bibliografice:

1. Consiliul Europei. Recomandarea nr. R(94) 16 a Comitetului de Miniștri către statele membre cu privire la politica comunicațiilor de masă, Praga, 1994.
2. Consiliul Europei. Recomandarea nr. R(96)10 a Comitetului de Miniștri către statele membre cu privire la garantarea independenței serviciului public de radiodifuziune, 1996.
3. Consiliul Europei. Recomandarea nr. R(97)21 a Comitetului de Miniștri către statele membre cu privire la mijloacele de comunicare în masă și promovarea unei culturi a toleranței, 1997.
4. Consiliul Europei. Recomandarea nr. R(99)1 a Comitetului de Miniștri către statele membre cu privire la măsurile de promovare a pluralismului mijloacelor de comunicare în masă, 1999
5. Consiliul Europei. Recomandarea CM/Rec(2007)3 a Comitetului de Miniștri către statele membre privind misiunea furnizorului public de servicii media în societatea informațională
6. Pop, D. *Mass-media și democrația*. Iași: Polirom, 2001. 264 p.
7. Rumphorst, W. *Lege a serviciului public al audiovizualului*. Model. Geneva: EBU, 2003
8. *EUR-Lex. Access to European Union law*. Disponibil: <https://eur-lex.europa.eu/resource.html> (accesat: 23.08.2023)
9. *Teleradio-Moldovcontrolată și (in)dependentă?* Disponibil: <https://noi.md/md/analitica/teleradio-moldova-controlata-si-in-dependenta> (accesat: 12.03.2025)
10. *Reprezentanta OSCE pentru libertatea presei a criticat modificările care au readus TRM sub control parlamentar*. Disponibil: <https://newsmaker.md/ro/reprezentanta-osce-pentru-libertatea-presei-a-criticat-modificarile-care-au-readus-trm-sub-control-parlamentar> (accesat: 23.05.2025)
11. *Opinii: Tentativa PAS de a readuce TRM sub control parlamentar poate avea efecte pe termen scurt, dar efecte imprevizibile pe termen lung*. Disponibil: <https://gazetadechisinau.md/2021/10/26/opinii-tentativa-pas-de-a-readuce-trm-sub-control-parlamentar-poate-avea-efecte-pe-termen-scurt-dar-efecte-imprevizibile-pe-termen-lung/> (accesat: 02.06.2025)
12. *Un candidat la alegeri, dat afară de la dezbaterile electorale*. Disponibil: <https://stiri.md/article/politica/un-candidat-la-alegeri-dat-afara-de-la-dezbaterile-electorale-motivul> (accesat: 12.09.2025)
13. *Președinta Maia Sandu nu este de acord cu decizia Teleradio-Moldova privind interzicerea dezbaterilor în limba rusă*. Disponibil: <https://www.infotag.md/populis-ru/311649/> (accesat: 31.08.2025)

14. *Program electoral PAS 2021*. Disponibil: <https://alegeri.md/images/a/ad/Program-electoral-pas-2021.pdf> (accesat: 12.06.2025)
15. *Barometru opiniei publice. Republica Moldova*. Disponibil: <http://bop.ipp.md/> (accesat 12.09.2025)